

MEHMET AKİF ERSOY VE TÜRKLÜK

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AKIŞ*

Öz

Mehmet Akif Ersoy, İstanbul'un Fatih semtinde doğmuştur. Annesi Buharalı, babası İpeklidir. Mehmet Akif Ersoy'un şahsiyetini annesi, babası, doğup büyüdüğü bu semt ve aldığı eğitim şekillendirmiştir.

Mehmet Akif Ersoy'un mahallesi Türk, vatanı Türk, bayrağı Türk, ruhu Türk, konuştuğu ve yazdığı dili Türk velhasıl Akif Türk oğlu Türk'tür.

Mehmet Akif Ersoy bağımsız ruhlu bir insan ve şairdir. Bağımsız Türk devleti için Mustafa Kemal'e inanan Mehmet Akif, milli mücadelenin önemli karakterlerinden biri olmuştur.

O, İstiklal Marşı şairimizdir. O, Türk milletinin madden ve manen yıldığı anlarda bile Türk milletinden ümidini kesmemiştir ve bu millete inanmıştır. Onun, bu kadar inandığı Türk milleti de bu inancını boşa çıkarmamıştır. Türk gençliği onu Edirnekapı Şehitliği'nde bayrağa sararak kendi yazdığı İstiklal Marşı ile ebediyete uğurlamıştır.

Anahtar kelimeler: *Mehmet Akif Ersoy, Mehmet Akif'in Annesi ve Babası, Türk Mehmet Akif, Mehmet Akif ve Milli Mücadele, İstiklal Marşı Şairi Mehmet Akif.*

Abstract

Mehmet Akif Ersoy and Turkishness

Mehmet Akif Ersoy was born in Istanbul, Fatih. His mother is from Buhara, his father is from Ipeklı. Mehmet Akif Ersoy's parents, the district he grew up and the way he had educated had shaped his personality.

Mehmet Akif Ersoy had grown up in Turkish land, believed in Turkish flag, felt as a Turkish, written and told in Turkish in short he was a complete Turkish.

* İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

Mehmet Akif Ersoy was a poet with independent character. Mehmet Akif Ersoy who had believed in Mustafa Kemal for building the independent Turkish State, was also one of the important figures of Turkish War of Independence.

He is the poet of our National Anthem. He has always been trusted in Turkish Nation even when The Nation had broken down both physically and spiritually. Turkish Nation had proved that his faith on the nation was not unsubstantial. Turkish Youth had sent him to eternity by singing The National Anthem which he had written in his funeral.

Key words: *Mehmet Akif Ersoy, Mehmet Akif's Parents, Mehmet Akif the Turkish, Mehmet Akif and Turkish War of Independence, The poet of the Turkish Anthem.*

Mehmet Akif, Fatih'te Millet Kütüphanesi'nin bitişiğindeki Ali Emiri Efendi Sokağı'ndan Kızıtaşı'na doğru inilerek Sarıgüzel'e doğru ilerlendiğinde ulaşılan Sarı Nasuh sokağında, Fatih yangınında kül olan ahşap bir evde dünyaya gelmiştir.¹

Ancak babasıyla birlikte Bayramiç'te bulunduğu bir dönemde nüfus tezkiresi orada alındığından doğum yeri Bayramiç diye kaydedilmiştir.²

Akif'in annesi Emine Şerife Hanım aslen Buharalıdır. Akif'in annesi, hem anne hem baba tarafından Buharalıdır. Fakat kendisi Anadolu'da doğmuş, büyümüştür. Akif'in annesi Tokat'ta yetiştikten sonra Şirvanlılardan Derviş Efendi ile evlenmiş, sonra kocası ile beraber Amasya'ya daha sonra da İstanbul'a gelerek Sarıgüzel'deki eve yerleşmiştir. Şerife Hanım, eşi Derviş Efendi ölünce genç yaşta dul kalmıştır. Akif'in babası Mehmet Tahir Efendi, bu sıralarda kendisine talip olmuş ve onunla evlenmiştir.³

Emine Şerife Hanım, sağlam bünyeli, sağlam seciyeli, anlayışlı, tecrübeli, derin görüşlü, iyiliksever, dini bütün ve itikadını yaşayan tam anlamıyla bir Müslüman Türk kadınıdır.⁴

Akif'in babası Mehmed Tahir Efendi, İpek'in Şuşisa köyünden Nureddin Ağa'nın oğludur. Mehmed Tahir Efendi, Fatih dersiâmlarındandır. Tahir Efendi'nin arkadaşları arasındaki, temizliği ile ilgili şöhreti onun seciyesi hakkında fikir vericidir. Arkadaşları onu aynı adı taşıyan Tahir Efendi'den ayırt etmek için Temiz Tahir Efendi diye anmaktadırlar. İpekli Tahir Efendi ile Buharalı Emine Şerife Hanım'ın evliliklerinin ilk meyvesi Mehmet Akif'tir. Akif, Hicretin 1290 (1873) yılı Şevval ayında doğmuştur.

¹ Mehmed Akif Ersoy, *Safahat*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, s. XI, İstanbul, 1980.

² İsmail Kâra-Fulya İbanoğlu, *Sessiz Yaşadım (Matbuatta Mehmet Akif)*, s. 197, İstanbul, 2011.

³ Mehmed Akif Ersoy, *a.g.e.*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, s. XI-XII.

⁴ Mehmed Akif Ersoy, *a.g.e.*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, s. XII.

Babası ebced hesabı ile tarih düştüğü için ona "Ragıyf" ismini vermiştir.

$$1290 = 80 + 10 + 1000 + 200$$

رغیف ف ی غ ر

Ev ve mahalle halkı bu ismi anlayamamış ve onu Akif'e çevirmiştir. Yalnız Akif'in babası ona hep Ragıyf diye hitap etmiştir.⁵

Dört yaşında Fatih'te Emin Buharî Mahalle Mektebi'nde başladığı eğitimini Fatih Merkez Rüştiyesi'nde sürdürmüştür. Ardından Mülkiye Mektebi'nin idadi bölümünü bitirmiştir. Dil derslerinden çok başarılı olan Mehmet Akif, babasından Arapça, Fatih Camisi'nde Esad Dede'den Farsça ve ayrıca Fransızca öğrenmiştir. Mehmet Akif Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca olmak üzere dört dil bilmektedir. Mülkiyenin idadi kısmını bitirdikten sonra âli kısmına geçen Mehmet Akif babasının ölümü ve evlerinin de yanması üzerine Mülkiye Baytar Mektebi'ne kaydolar. Akif'in hayatında iki önemli felaket babasının ölümü ve evlerinin yanmasıdır. Bu iki felaket de 1305 (1889) senesine tesadüf eder. Babasının ölümü sırasında on dört yaşında olan Akif 1309 (1893) senesinde eğitim hayatını tamamlayarak hayata atılır.⁶

Mehmet Akif 1314 senesinde Tophane-i Amire veznedarı Mehmed Emin Bey'in kızı İsmet Hanım ile evlenmiştir. Akif'in sırasıyla Cemile, Feride, Suad isimli üç kızı; İbrahim Naim (bir buçuk yaşında ölmüştür), Emin ve Tâhir isimli üç oğlu olmuştur.⁷

Mehmet Akif Ersoy, II. Abdülhamit Dönemi, I. ve II. Meşrutiyetin ilânı, İttihat ve Terakki'nin kuruluşu ve iktidara gelişi, imparatorluğun çöküşü, Balkan harpleri, Birinci Dünya Savaşı, Sevri'n, Mondros'un imzalanması, Millî Mücadele, Lozan, Cumhuriyetin ilânı, batılılaşma ve modernleşme çabaları gibi pek çok önemli gelişmenin ve olayın içinde yaşamış, canlı tanığı olmuş ve bunlara yön verenler arasında bulunmuştur. Akif, Meşrutiyet'in ilânına kadar pek ortalıkta görünmeyen, baskı ve sansür dolayısıyla edebi yönü henüz tam bilinmeyen biridir. Meşrutiyet ile birlikte başlayan özgürlük ortamında yayınlanmaya başlayan Sırat-ı Müstakim'in, sonra da Sebilürreşad'ın başyazarı olarak yazı ve şiirleriyle ve özellikle de bu dönemin önemli fikir akımları arasında bulunan İslâmcılık akımının büyük ve güçlü bir temsilcisi olarak bilinip, tanınır.⁸

⁵ Mehmed Akif Ersoy, *a.g.e.*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, s. XIII.

⁶ Mehmed Akif Ersoy, *a.g.e.*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, s. XIV-XV.

⁷ Mehmed Akif Ersoy, *a.g.e.*, Haz. Ömer Rıza Doğru), s. XVI-XVII.

⁸ İsmail Parlatur, "İkinci Meşrutiyet Dönemi Fikir Hareketleri", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu Bildirileri*, s. 425, Burdur, 2009.

Akif:

"...Türklerin 25 asırdan beri istiklallerini muhafaza etmiş oldukları tarihen müspet bir hakikattir. Hâlbuki Avrupa'da bile mebde-i istiklâli bu kadar eşki zamandan başlayan bir millet yoktur. Türk için istiklâlsiz hayat müstahildir. Tarih de gösteriyor ki Türk, istiklâlsiz yaşamamıştır"⁹

diyerek mandacılığa karşı çıkmıştır.

Mehmet Akif Bey 1920 Ocak ayında yakın dostu Hasan Basri Çantay'ın daveti üzerine Milli Mücadele'nin başladığı şehirlerden biri olan Balıkesir'e gelerek burada 23 Ocak 1920 Cuma günü Zağanos Paşa Camisi'nde meşhur vaazını vermiş ve milletten Milli Mücadele'ye destek vermesini istemiştir.¹⁰

Çantay:

"Yunanlıların İzmir'imizi işgalini müteakip Balıkesir'de başlayan milli hareketlerde de Akif'i yanımızda bulduk. O zaman Akif İstanbul hükümetinin Darülhikme a'zasından idi. O, milli hareketi duyar duymaz Balıkesir'e koşmuş, Zağanos Mehmed Paşa Camisi'nin kürsüsünde verdiği celadetli hitabesinde 'Ey Balıkesirliler, güzel yurdunuza çiğnetmeyiniz, müdafaa'nız meşru'dur, sebat ediniz, yürüyünüz...' demiştir. Bu hitabenin memlekette yaptığı tesir pek büyüktür. O zaman hatırımda kaldığına göre İzmir'e Doğru Gazetesi'nde de aynen neşredilen hitabe yüzünden Akif, İstanbul hükümetince memuriyetten azledilmişti..."¹¹

diye anlatmaktadır.

Akif, damadı Ömer Rıza Doğrul ve yakın arkadaşı Eşref Edip'e:

"Artık burada duracak zaman değildir. Gidip çalışmak lazım. Bizim tarafımızdan halkın aydınlatılmasına ihtiyaç varmış. Çağırıyorlar... Mutlaka gitmeliyiz. Ben yarın Ankara'ya hareket ediyorum. Hiç kimsenin haberi olmasın. Sen de idarehanenin işlerini derle topla, Sebilürreşad klişesini al, arkandan gel. Şeyhülislâmlık makamundakilerle de görüş, harekât-ı milliye aleyhinde bir harekette bulunmasınlar"¹²

der.

⁹ Osman Akandere, "Oğlu Emin Ersoy'un Anlatımıyla Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadeleye Katılması ve Bazı Hususiyetleri", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu Bildirileri*, s. 672, Burdur, 2009.

¹⁰ B. Zakir Avşar, *Siyasal İletişim Bağlamında Bir Biyografi Çalışması: Mehmet Akif Ersoy*, s. 255, Ankara, 2010.

¹¹ Hasan Basri Çantay, *Akifnâme*, s. 23, İstanbul, 1966.

¹² Eşref Edip Fergan, *Mehmet Akif*, s. 139, İstanbul, 1938.

"Nasihât Heyetleri" içinde Mehmet Akif Bey de görevlendirilmiştir. Büyük Millet Meclisi'nin, 7 Mayıs 1920 tarihinde oluşturduğu ilk "İrşad Heyeti"nde görev alan Mehmet Akif Bey, Hakimiyet-i Milliye'de de duyurulduğu üzere, vatandaşların Millî Mücadele hareketi konusunda bilgilendirilmesi ve desteklerinin alınması amacıyla önce Ankara Hacı Bayram Camisi'nde, sonra da Anadolu'nun işgal görmemiş bölgelerinde vaazlarına başlamıştır.¹³

Nihat Sami Banarlı Akif'i şu şekilde değerlendirir:

*"Kuvvetli bir dinî terbiye gören, İstanbul'un Fâtih semti gibi, o zamanın en millî ve muhafazakâr bir semtinde, temiz bir Türk-Osmanlı ailesinin çocuğu olarak yetişen Akif'in, bu ilk muhitinden aldığı sağlam terbiye, şairin mektep hayatıyla bütünlenerek, ona bütün hayatınca yurdunun, Müslümanlığın ve insanlığın iyiliği için çalışan bir büyük insan siması verdi. Akif, kalben Türk milletinin siyasi ve idari iktidarı altında yücelmesini istediği büyük bir İslâm birliği için çalışıyor, bu samimi ideal ona hem Türkiye'yi, hem de İslâm dünyasını kurtarıp yaşatacak tek çare gibi görünüyordu."*¹⁴

İsmail Kara'nın değerlendirmesiyle aslında Mehmet Akif, İslâmcı olduğu kadar o dönemin pek çok aydını gibi milliyetçidir de...¹⁵ Akif'in, Türk milletinin öncü ve kurtarıcı bir rolü olduğuna ve Türklüğün yıkılmasıyla Müslümanlığın da söneceğine inandığını belirten Ahmet Kabaklı Akif'e ümmetçi denilmesinin doğru olmayacağını onun dindar bir milliyetçi olup ırkçılığa karşı olduğunu söyler.¹⁶

Son yıllarda Türklükten uzak Arnavut bir Akif yaratılmaya çalışılmaktadır. Bu durumu Hakkı Tarık Us: "Akif Arnavut muydu? 'Ben ki evet Arnavut'um' diyen Akif, bunu Türklerden ayrılma yolunu tutan Arnavutlara buğz ve levh ederken söylemiyor mu?"¹⁷ şeklinde değerlendirir; Orhan Seyfi Orhon da bu durumu:

*"Akif'in 'Ben ki Arnavut'um!' demesi de Türklüğündeki tereddütsüzlüğündendir. Çünkü Akif, kendisini bir dakika Arnavut hissetseydi, bir fes için, her şeyi bırakıp giden adam burada oturmazdı. Onun Arnavut dediği şey, bizim Türk fatihleri, Türk akıncıları, Viyana muhasarasına giden Yeniçeriler dediğimizdir"*¹⁸

biçiminde değerlendirmekte ve Akif'i evladı fatihan olarak görmektedir.

¹³ B. Zakir Avşar, a.g.e., s. 262.

¹⁴ Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, c. II, s. 1152, İstanbul, 1971.

¹⁵ İsmail Kara, *Akif'ten Asım'a*, s. 138, Ankara, 2007.

¹⁶ Ahmet Kabaklı, *Mehmet Akif*, s. 116, İstanbul, 1977.

¹⁷ Hakkı Tarık Us, *Ölümünden On Bir Yıl Sonra*, Selamet, s. 6, İstanbul, 1947.

¹⁸ Orhan Seyfi Orhon, *Şair Mehmet Akif*, Çınaraltı, s. 7, İstanbul, 1942.

Dil öğrenme yeteneğinden hep sitayişle bahsedilerek bildiği diller Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca diye sayılırken bunlar arasında Arnavutçanın zikredilmemesi de manidardır.

"Kendisine, -Üstad! Seni Türkçü görüyoruz diyenlere -Ne zannediyorsunuz, hiçbir kavmin Türk'e baş olmasına tahammül edemem"¹⁹ dediğini çok yakın dostu Hasan Basri Çantay anlatmaktadır. Buradan da anlıyoruz ki Akif hep Türklerin başında bulunduğu bir İslam birliğini savunmuştur.

Çok yakın arkadaşı olan Hasan Basri Çantay Akif'teki Türklük duygusunu:

"Eğer milliyetçi demek 'Türkü Türk olarak sevmek' demek ise Âkif şüphe yok, olanca temiz ve şümüllü mânasıyla bir milliyetçidir. Çünkü o, içinde yaşadığı milleti kadar hiçbir varlığın mehabetine, aşkına kendini vermedi, bağlayamadı. Evet, Âkif'e tam bir 'İslâm şairi' diyebiliriz. "Kuvvetli, imanlı, ateşli bir İslâm şairi! Fakat, Türk daima başta kalmak şartıyla... Dört lisanı edebiyatıyla bilen Âkif Türk olarak yazdı, Türk olarak düşündü, Türk olarak yaşadı ve nihayet Türk olarak öldü. Âkif, Türk inkılabının temel taşlarından. O, yalnız eserleriyle değil, bütün varlığı ile Türk inkılâbının hizmetkârı oldu..."²⁰

diye anlatmaktadır.

Damadı Ömer Rıza Doğrul Akif için:

"Şüphe yok ki inkılâpçı idi. Ve müspet ilim ile fazilete inanan bir inkılâpçı idi. Ahlâk saffetini, vicdanî nezahetini muhafaza ederek kendini müspet ilme veren ve müspet ilme dayanarak eser yaratan Türk, onun için ideal Türk'tü. Kendisi bu ideal Türk'ü Asım adlı eserinde yaşatır"²¹

demektedir.

Peyami Safa da Akif'teki milli ruhu:

"Âkif ne milliyetçi, ne de İslamcı bir şairdir... Bu iki kelime kapalı sistemler ifade eder. Âkif'i herhangi bir sistemim içine sokuşturmak mümkün değildir. Sadece bir millet ve ümmet camiası içinde tercümanlığı olduğu temayüller itibarıyla ona hem millî, hem de İslâmî şair denilebilir. Milliyetçi ile millîyi, İslamcı ile İslâmîyi birbirine karıştırmamak fikrindeyim. Namık Kemâl için de bu hatalar yapılıyor ve milliyetçi olup olmadığı soruluyor. Vatan şairi de Safahat şairi de milliyetçi değil, millî şairdirler: Goethe gibi."²² "Âkif, bütün ömrünü Türk bayra-

¹⁹ Hasan Basri Çantay, a.g.e., s. 224.

²⁰ Hasan Basri Çantay, a.g.e., s. 224-225.

²¹ İsmail Kara-Fulya İbanoğlu, a.g.e., s. 448.

²² İsmail Kara-Fulya İbanoğlu, a.g.e., s. 214.

ğndaki hilâlin şerefini müdafaa tahsis etmişti... Çanakkale ve İstiklâl Marşı gibi bir millet hafızasına her mısrası atalar sözü haysiyetiyle mal olan büyüklük günlerinde bir ağızdan haykırılan en perakende ve şaşkın ruhları bir tek müdafaa aşkı ve iradesi içinde bir araya devşirerek ayağa kaldıran 'millî' vasfına tam layık olan bir şair..."²³

diyerek değerlendirmektedir.

Türkçü düşüncenin önemli ismi Hüseyin Nihal Atsız ise Akif'in millilik yönünü:

"Vatanseverliği tam ve tezatsız bir vatanperverliktir. Akif, sözle vatanperver olduğu halde fülle bunu tekzip edenlerden değildi. Vatanperverane şiirler yazdığı halde en sefil bir nâmert ve en rezil asker kaçağı hayatı yaşayanlar henüz aramızda bulunduğu için Akif'in vatanperverliği yüksek bir değer kazanır. Karakter adamı olmak bakımından ise Akif eşsizdir. O, daima bulunduğu kabın şeklini alan mayı ve cıvık bir halita değil; şeklini sıcakta, soğukta, borada, kasırgada muhafaza eden katı bir cisimdi. İslâmcı olmasını kusur diye öne sürüyorlar. İslâmcılık dünün en kuvvetli seciyesi ve en yüksek ülküsü idi. Bugünkü Türkçülük ne ise dünkü İslâmcılık da o idi. Esasen İslâmcılık Osmanlı Türklerinin millî mefkûresiydi. On dördüncü asırdan beri Türklerden başka hiçbir Müslüman millet, ne Araplar, ne Acemler, ne de Hintliler İslâmcılık mefkûresini görmüş değillerdi. Bir Osmanlı şairi olan Akif'te millî mefkûre kemâline ermiş, fakat yeni bir millî mefkûrenin doğuş zamanına rastladığı için geri ve aykırı görünmüştür. Çanakkale şehitleri için yazdığı şiir kâfidir. Başka söz istemez... Akif inandı, dönmedi ve öyle öldü"²⁴

diye ele almaktadır.

Orhan Seyfi Orhon, Mehmet Akif'in milliliğini: "Mehmet Akif kadar, millî vasıfları eksiksiz taşıyan insan pek azdır. Mahallesile Türk'tür, sporile Türk'tür, sükûtile Türk'tür, konuşmasile, tevazuu ile Türk'tür, hattâ Tanzimat devrine ait sakalı ile..."²⁵ sözleriyle anlatmaktadır.

Ali Nihat Tarlan hocamız da:

"Akif, bu yurttan yaşamış; bu yurttan yetişmiş, bu yurt için çarpışmış; bayrağı bizim bayrağımız, şerefi bizim şerefimiz, dili bizim dilimiz, bu dili en büyük muvaffakiyetle kullanmış insanlardan biridir. Akif 'millî değildir' dersek kime millî diyeceğiz? Hangi şair bize onun kadar bu millet için övünmüş, bu millet için ıstırap çekmiş, bütün menfaatlerini feda etmiştir?"²⁶

²³ İsmail Kara-Fulya İbanoğlu, a.g.e., s. 454.

²⁴ İsmail Kara-Fulya İbanoğlu, a.g.e., s. 249-250.

²⁵ Orhan Seyfi Orhon, Şair Mehmet Akif, Çınaraltı, s. 7, İstanbul, 1942.

²⁶ İsmail Kara-Fulya İbanoğlu, a.g.e., s. 383.

diye sormaktadır.

Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadele dönemindeki en büyük hizmetlerinden birisi de İstiklâl Marşını yazmasıdır. "*Şair Mehmet Âkif, yürekleri çelikleştiren İstiklâl Marşını yaratmak suretiyle İstiklâl Harbinin manevî cephesinde dövüşen kahramanlarından biri olmuştur.*"²⁷

İstiklâl Marşının resmen kabulü Meclis'in 12 Mart 1337 (1921) tarihli oturumunda gerçekleşmiştir. Mehmet Akif'in şiirinin İstiklâl Marşı olarak kabulüne ilişkin birçok taktir verilmiştir. En sonunda "*bütün meclisin ve halkın takdirlerini celbeden Mehmet Akif Beyin şiirinin tercihen kabulünü teklif eden*" Karesi mebusu Hasan Basri Bey'in taktiri, reye konularak kabul edilmiştir. Diğer mebuslar tarafından "*milletin ruhuna tercüman olan ve meclisin kabulü ile resmî bir mahiyet iktisap eden İstiklâl Marşının ayakta dinlenmek üzere, Maarif Vekili tarafından bir defa daha meclis kürsüsünden okunması*" teklif edilmiştir. Bütün üyeler ayağa kalkarak Hamdullah Suphi Bey'in okuduğu İstiklâl Marşını bir kere daha büyük bir vecd ve heyecan içinde dinlemişler (12 Mart 1337 Cumartesi, saat: 17.45) fakat bütün bu olaylar yaşanırken Mehmet Akif ise heyecan ve mahcubiyetinden Mecliste duramamış salondan ayrılmıştır. İstiklâl Marşı okunurken Mustafa Kemal Paşa ise, sıraların önünde ayakta dinlemiş ve durmadan alkışlamıştır.²⁸

Yarışma birinciliğinden dolayı kendisine zorla verilen 500 lirayı, ihtiyacı olmasına rağmen, fakir kadın ve çocuklara bir maişet temin etmek üzere kurulmuş, kadınlara örgücülük öğretmek meslek kazandırmaya çalışan "*Darül Mesai*"ye ve Şarkışla Hastanesi'ndeki gazilere bağışlamıştır.²⁹

Mehmet Akif Bey'in içinde bulunduğu ilk Meclis, 1 Nisan 1923 tarihinde seçim kararı alır. Meclisin son toplantısı 21 Mayıs'ta yapılır ve dağılır. Mehmet Akif Bey, tekrar milletvekili seçilmeyi düşünmez ve istemez. Ailesiyle birlikte Mayıs ayı içinde İstanbul'a taşınır. İstanbul'a giderken yanında Milli Mücadele'den iki hatıra vardır: İstiklâl madalyası ve mebuslara verilen mavzer tüfeği... Kendisinden geriye de aziz milletimiz için yazdığı ve kahraman ordumuza ithaf ettiği İstiklâl Marşı kalır...

Bazı aydınlar ve yayın organlarında aleyhinde propagandalar yapılması ve ayrıca siyasi çekişmelerin millî mücadele ruhunu gölgelercesine ileri boyutlara ulaşması Akif'i çok üzer. Buna ek olarak işsiz ve parasızdır. 1923 yılı Ekim ayında Abbas Hilmi Paşa'nın daveti üzerine Mısır'a gider. 1924 baharında döner. 1923-1925 arası kışları Mısır'da geçiren

²⁷ Âbidin Dâver, "İstiklâl Marşı Şairinin Ölümü Karşısında", *Cumhuriyet*, İstanbul, 1936.

²⁸ Mücteba Uğur, *Hasan Basri Çantay*, s. 38, Ankara, 1994.

²⁹ Ahmet Özdemir, "Vefatının 70. Yılında Mehmet Âkif", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 240, s. 38, İstanbul, 2006.

baharda dönen Akif Bey, 1926'dan itibaren gittiği Mısır'dan Türkiye'ye uzun zaman dönmez. Mısır hayatı bilimsel uğraşlar ve inziva içinde geçmiştir. Bir yandan yakalandığı siroz hastalığı, diğer yandan sıla hasreti Akif Bey'in 1936'da İstanbul'a dönmeye sebep olmuştur. İstanbul'da Prenses Emine Abbas Halim'in Maçka'daki apartmanında birkaç gün dinlenen Mehmet Akif Bey, daha sonra tedavi için Nişantaşı'ndaki Sağlık Yurdu'na yerleştirilmiş; burada bir ay kadar kalmıştır. Fakat, tedavisinin imkânsızlığı nedeniyle doktor tavsiyesiyle eve çıkarılmış; 27 Aralık 1936 gecesi hayata veda etmiştir.

Mısır'dan yurda döndüğü gün onu Galata Rıhtımı'nda karşılayıp ve elleriyle kefeni üstüne Türk bayrağını sararak aziz vatan toprağına emanet ettiği güne kadar yalnız bırakmayan, o vakit Askeri Tıbbiye öğrencisi olan Türkçü Turancı Dr. Fethi Tevetoğlu o günleri:

"Bir Müslüman hemşire bulunamaz mıydı? diye önceleri kızdığım, sinirlendiğim, fakat sonra birçok sahnelere tanık olunca insanlığına ve vefasına hayran kaldığım Mary Maçenko, bana acı sonucu telefonla bildirmişti.

Hazrlık için benim ilk başvurduğum iki askerî tıbbiyeli sınıf arkadaşım, Maraşlı Abdullah ile Balıkesirli Fikri Mengüç olmuşlardı. Sonra sivil ve yurtlu arkadaşlarım Samsunlu Nemci Kurtoğlu ile Bayburtlu Zeki ve M. Onbaşıoğlu'nu, bana eski metinleri okutan hocam İsmail Sâib Sencer'in torunu Hukuk Fakültesi'nden Muhtar Sencer'i ve Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden Mâcid'i ve şimdi adlarını hatırlayamadığım üç arkadaşımı durumdan haberdar etmiştim.

Tarifi imkânsız bir büyük acı içimizi doldurmuş, kalplerimizi burkmuştu. Bağışlanmaz bir ihmâlin, umursamazlığın örtüsüz, çıplak bıraktığı tabut içinde yatan dünkü dev cüsseli o pehlivan insanı, koca Âkif'i, vasiyetine uyarak otomobille değil, omzumuzda taşıyarak tâ Mısır Apartmanı'ndan Beyazıt Camisi'ne kadar getiren on bir genç, musallâda yatan bu belirsiz cenazenin, Türk milletinin istiklâlini haykıran aziz insana, Âkif'e ait olduğunu yaymak üzere fakültelelere dağıldık. İlâhi bir merkeze, ilâhi bir akın başlamıştı. On bir kişi gitmiş, on bin kişi olmuştu. Onu on bir âşık getirmiştik, on bin sevdalı götürüyorduk...

Altın simle işlenmiş âyetlerle süslü nefti atlaslar, Kâbe örtüleriyle örtülen o fakir tabut üzerine bir de Tıp Talebe Yurdu'ndan Onbaşıoğlu'nun getirdiği Türk Bayrağı koyulunca, taşıyacağımız cenâze, içi kadar değerlenmişti.

Onu cenâze arabasına koyup götürmek isteyen görevlilere vermemiştik. Tipi altında ağır ağır yürüyen on binler, O'nu asla eller üstünden omuzlara indirmediler. Tam Edirnekapı Kabristanı'nın kapısına gelmiştik. Boyları birbirine denk on levent arkadaş ayrıldık. Kapıdan

toprağa, çok sevdiği ve yanına gömülmeyi vasiyet ettiği Babanzâde Ahmed Naim Bey'in kabri yanına kadar o ilâhi tabutu hiç el değdirmeyen yalnız başlarımız üstünde getirdik.

O'nu toprağa vermeden, ileride yapılacak büstü veya heykeli için yüzünün kalıbını, maketini almak isteyen Acudoğlu Aşir Bey'le birlikte kefenini çözdük. Dudağının sağ köşesinden sızmış kanın, çenesine doğru, sakalını tezyin etmiş olduğunu gördük. O anda bende bir fikir belirdi ve içimden bir ses O'nun bir beytini bana, vatan kelimesi bayrakla değişmiş olarak şöyle okudu:

Cânı, cânânı, bütûn varını alsın da Hüdâ
Tek bayrağımdan etmesin beni dünyada cüdâ...

Şehit Âkif'i şehitler katına beyaz kefenle değil, vurgunu olduğu sancağa sarıp yolcu etmek ve böylece O'nu bütûn fânilerden ayırmak... Bütûn bir milletin dileği olan bu düşünce ile ebediyet yolcusunu en sevdiği bayrakla sardım, en sevdiği vatanın toprağına koyarak en sevdikleri katına uğurladım. Âkif, kefeni üstüne bayrak sarılı gömülen tek Türk evlâdı idi. O'nu son istirahat yerine başucundan ben, ayakucundan sınıf arkadaşım Maraşlı 182 Abdullah tutarak indirmiştik³⁰

diye anlatmaktadır.

Âkif:

*Toprakta gezen gölgeme toprak çekilince,
Günler şu heyûlâyı da ergeç silecektir.
Rahmetle anılmak, ebediyet budur amma,
Sessiz yaşadım kim beni nerden bilecektir?*

diyecektir amma...

Türk gençliği, Türk milletinin hürriyet tutkusunu hayatı boyunca hiç yılmadan bir bayrak gibi cepheden cepheye koşturan ve o bayrağı İstiklâl Marşı zirvesine diken, Millî Mücadelenin en önemli kahramanlarından, büyük vatansever Mehmet Akif'in cenazesinin sessiz sakin kaldırılmasına Dr. Fethi Tevetoğlu'nun da anlattığı gibi müsaade etmez... Türk gençliği O'nun aziz hatirasına sahip çıkarak cenazesini layıkıyla eller üstünde Edirnekapı Şehitliğine kadar getirir, kefeninin üzerine Türk bayrağını sarar ve yazmış olduğu bağımsızlığımızın sembolü İstiklâl Marşı'nı okuyarak Vatan toprağına emanet eder.

Yüce Türk milletinden hiçbir zaman ümidini kesmeyen Akif, yüreği vatan için, millet için çarpan, özgürlük ve bağımsızlığı vazgeçilmez olarak gören, yüksek ahlâklı, çalışkan, mücadeleci, tam bir Müslüman Türk'tür...

³⁰ Fethi Tevetoğlu, "Bayrağına Sardığım Yüce Şair", *Millî Kültür Dergisi*, Mehmet Akif Özel Sayısı, Aralık Sayısı, s. 6-7, Ankara, 1986.

Kaynaklar

Avşar, B. Zakir, "Siyasal İletişim Bağlamında Bir Biyografi Çalışması: Mehmet Akif Ersoy", *G.Ü. İletişim Fakültesi, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Bahar, Sayı: 30, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara, 2010.

Akandere, Osman, "Oğlu Emin Ersoy'un Anlatımlarıyla Mehmet Akif Ersoy'un Millî Mücadele'ye Katılması ve Bazı Hususiyetleri", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yay., Burdur, 2009.

Banarlı, Nihat Sami, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, 2 cilt, MEB Devlet Kitapları Yay., İstanbul, 1971.

Çantay, Hasan Basri, *Akifname*, Ahmed Sait Matbaası, İstanbul, 1966.

Dâver, Abidin, "İstiklâl Marşı Şairinin Ölümü Karşısında", *Cumhuriyet*, İstanbul, 1936.

Enginün, İnci, "Çanakkale Zaferi'nin Edebiyata Aksı", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 2, Marmara Üniversitesi Yay., İstanbul, 1987.

Ersoy, Mehmed Âkif, *Safahat*, Haz. Ömer Rıza Doğrul, İnkılâp ve Aka Kitabevi), İstanbul, 1980.

Erişirgil, Emin, *İslâmca Bir Şairin Romanı*, İş Bankası Yay., İstanbul, 1986.

Fergan, Eşref Edip, *Mehmed Akif*, İstanbul, 1938.

Kabaklı, Ahmet, *Mehmet Akif*, Toker Yay., İstanbul, 1977.

Kara, İsmail, *Akif'ten Asım'a*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2007.

Kara, İsmail-İbanoğlu, Fulya, *Sessiz Yaşadım (Matbuatta Mehmet Akif)*, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yay., İstanbul, 2011.

Kısıklı, Emine, "Millî Mücadele'de Kamuoyu Oluşumunda Mehmet Akif", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yay.), Burdur, 2009.

Kuntay, Mithat Cemal, *Mehmet Akif, Hayatı Seciyesi Sanatı*, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara, 1990.

Orhon, Orhan Seyfi, *Şâir Mehmet Akif*, Çınaraltı, İstanbul, 1942.

Özdemir, Ahmet, "Vefatının 70. Yılında Mehmet Akif", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 240, İstanbul, 2006.

Parlatır, İsmail, "İkinci Meşrutiyet Dönemi Fikir Hareketleri İçinde Mehmet Akif", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yay., Burdur, 2009.

Semiz, Yaşar-Akandere, Osman, "Millî Mücadele'de Mehmet Akif (Ersoy) Bey'in Faaliyetleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XVIII, Sayı: 54, 2002.

Tansel, Fevziye Abdullah, *Mehmet Akif Ersoy - Hayatı ve Eserleri*, Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yay., İstanbul, 1991.

Tevetoğlu, Fethi, "Bayrağa Sardığım Yüce Şair", *Millî Kültür Dergisi*, Mehmet Akif Özel Sayısı, Ankara, Aralık 1986.

Tevetoğlu, Fethi, "Gazi Mustafa Kemal-Şair Mehmet Akif", *Türk Yurdu Dergisi*, Akif Özel Sayısı, Ankara, Aralık 1987.

Tevetoğlu, Fethi, *Mehmet Akif'ten Hatıralar*, KB, Millî Kütüphâne Yay. Toplantı Bildirileri Dizisi: 3, Ankara, 1989.

Uçman, Abdullah, "Mehmet Akif'in Millî Mücadele Yıllarındaki Mev'izeleri", *Millî Kültür Dergisi*, Mehmet Akif Ersoy Özel Sayısı, Ankara, Aralık 1986.

Uğur, Mücteba, *Hasan Basri Çantay*, TDV Yay., Ankara, 1994.

Us, Hakkı Tanık, *Ölümünden On Bir Yıl Sonra*, Selamet, İstanbul, 1947.

Yiğit, Yücel, "İki Hatip Bir Kent: Mustafa Kemal Paşa ve Mehmet Akif Balıkesir'de", *I. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Yay., Burdur, 2009.